

The Experiences and Opinions of School Administrators on Distance Education Applied during the Covid-19 Pandemic

Aslı YEŞİL, Ministry of National Education, ORCID ID: 0000-0002-1325-9260
Ayşe BALCI KARABOĞA, Mersin University, ORCID ID: 0000-0003-3958-6582

Abstract

In this study, the experiences and views of school administrators from different school levels regarding distance education applied during the Covid-19 pandemic were examined. The study group of the research consists of 25 school administrators working at primary, secondary and high school levels in Silifke district of Mersin province in the 2021-2022 academic year. A semi-structured interview form including a short introduction, warm-up questions including the demographic information of the participants, as well as questions on seven basic subjects was used as a data collection tool. The data obtained was analyzed by using descriptive analysis technique under the following categories: general views on the distance education process, students' participation, staff competence in the use of technology, parent communication and cooperation, academic success, internet security and cyber bullying, and distance education applications in the future. It is foreseen that distance education will continue as a part of traditional education in the coming years. For this reason, it is aimed to contribute to the field in terms of planning studies to increase the quality of distance education. As a result of the research, it has been concluded that according to the opinions of school administrators, the pandemic period has been overcome in the best way and distance education will continue as a part of the education system. In addition, many problems experienced by school administrators regarding distance education have been identified, and suggestions for increasing the quality of distance education have been offered.

Keywords: distance learning, school administrators, covid-19 pandemic

Inonu University
Journal of the Faculty of
Education
Vol 24, No 1, 2023
pp. 148-174
[DOI](https://doi.org/10.17679/inuefd.1142940)
10.17679/inuefd.1142940

[Article Type](#)
Research Article

[Received](#)
10.07.2022

[Accepted](#)
29.01.2023

Suggested Citation

Yeşil, A. & Balci Karaboğa, A. (2023). The experiences and opinions of school administrators on distance education applied during the Covid-19 Pandemic, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 24(1), 148-174. DOI: 10.17679/inuefd.1142940

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

It is known that the coronavirus pandemic, which started to be seen at the end of 2019 and gradually affected the whole world, greatly affected education activities. Kırmızıgül (2020) states that digitalization in education, which existed before Covid-19, affects students, teachers, parents and administrators, and that this situation will also be seen after the pandemic with the change in the education process and practices. It is predicted that digital literacy skills will become a part of education after the Covid-19 pandemic, which affects many sectors, and these effects are expected to be permanent (Özer & Eren Suna, 2020).

Based on the definitions of crisis in the literature, it can be said that the Covid-19 pandemic is a crisis situation in the group of non-organizational and human-induced crises (Sarı & Sarı, 2020). The experiences and views of school administrators, who are important actors in the management of this crisis, regarding the distance education process gain importance.

Purpose

As in the rest of the world, distance education has been started in all education levels in Turkey, as well. This situation makes it important to investigate how efficient the distance education applications were. With this research, it is aimed to determine the problems that raised in distance education applications during the pandemic from the point of view of school administrators, and to contribute to eliminating the problems and increasing the management and quality of distance education.

Method

In this study, by following phenomenology as one of the qualitative research designs, the experiences and views of school administrators from different school levels regarding distance education applied during the Covid-19 pandemic were examined.

While determining the study group of this research, the maximum diversity sampling technique was preferred. The study group consists of 7 primary school, 11 middle school and 7 high school administrators working in the Silifke district of Mersin in the 2021-2022 academic year. The study group includes 18 male and 7 female administrators. The age range of the study group is between the ages of 28-65, their tenure of office as a school administrator varies between 1-39 years and their tenure of office in the school they are in ranges between 1-8 years.

In order to obtain the opinions of school administrators, a semi-structured interview form developed by the researchers was used. The interview form includes a short introduction in which the purpose of the research is explained, warm-up questions containing participants' demographic information, and 7 basic and 22 sub-questions.

The data obtained was analysed with descriptive analysis with the predetermined categories on the basis of the research questions.

Findings

According to school administrators, distance education applied in Turkey during the Covid-19 pandemic period was the best practice to be done in times of such crisis. In addition, it has been revealed that distance education contributes to the understanding the importance

of face-to-face education. However, the lack of infrastructure, internet access and technological access problems, and negative reflections on academic achievement were stated as the main problem areas in practice.

Access to technology and socio-economic deficiencies are among the frequently highlighted problems regarding student participation. In addition, it was also stated that the lack of support from parents in the distance education process negatively affected student participation.

The participants stated that the school personnel generally did not experience so many problems during the distance education process, but the age emerged as an important criterion for the technology competence.

Academic success has emerged as one of the most problematic areas. According to school administrators, the inability to carry out applied activities, insufficient feedback process and uncertainties in assessment and evaluation were the main issues affecting academic success.

When the opinions of school administrators on internet security and cyberbullying are examined, it is striking that there are not many problems related to the subject.

Despite all the difficulties encountered in the distance education process implemented during the pandemic period, the participants emphasized the importance of benefiting from distance education in the future.

Discussion & Conclusion

The gains obtained from the experiences in crisis situations are very important for school organizations (Döş & Cömert, 2012). In the interviews, it was seen that school administrators evaluated the distance education period as a crisis situation during the Covid-19 pandemic process. In this research, which was carried out with administrators from different school levels, it was concluded that the crisis period was managed in the best way under the existing conditions, and the necessary experience and gains were obtained.

It is known that distance education has many advantages as well as disadvantages. Some of these disadvantages appear in the form of infrastructure problems, high costs for infrastructure, and technical difficulties (Karakuş, Ucuzsatar, Karacaoğlu, Esendemir & Bayraktar, 2020). When we look at the general views of the school administrators participating in the research about the distance education process, it is revealed that they have a lot of problems with the infrastructure.

Access to technology and socioeconomic inadequacies regarding the participation of students in the distance education process implemented during the Covid-19 pandemic period have been a subject frequently emphasized by school administrators. Equal opportunities in education, especially the problems of access to education, have come to the fore again.

In the interviews, it was stated that the students who could plan their own learning turned the crisis into an opportunity. However, it has also been concluded that students who cannot take the responsibility of self-learning refuse to participate in distance education. This situation is discussed in the literature as it causes problems such as lack of motivation, lack of communication and interaction in students who continue their self-learning (Ekici, 2003).

It has been observed that school administrators have completely negative thoughts when they evaluate the academic success in distance education during the Covid-19 pandemic

period. In the literature, this subject is evaluated in terms of the need for advanced technology literacy, deficiencies in teaching materials and design, and inadequacies in the feedback process (Altun, 2020).

School administrators who participated in the research emphasized that distance education will continue as a part of education and this is inevitable. School administrators also stated that distance education should continue as a hybrid education model as a supporter of education alongside face-to-face education.

Okul Yöneticilerinin Covid-19 Salgın Döneminde Uygulanan Uzaktan Eğitime Yönelik Yaşantı ve Görüşleri

Aslı YEŞİL, Milli Eğitim Bakanlığı, ORCID ID: 0000-0002-1325-9260

Ayşe BALCI KARABOĞA, Mersin Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0003-3958-6582

Öz

Bu çalışmada farklı okul kademelerinden okul yöneticilerinin Covid-19 pandemisi sürecinde uygulanan uzaktan eğitime ilişkin yaşantı ve görüşleri incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim öğretim yılında Mersin ili Silifke ilçesinde ilkokul, ortaokul ve lise kademelerinde görev yapmakta olan 25 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde maksimum çeşitlilik örneklem türü tercih edilmiştir. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda kısa bir giriş, katılımcıların demografik bilgilerini içeren ısınma soruları ve 7 temel konuya ilişkin sorular yer almaktadır. Elde edilen nitel veriler okul yöneticilerinin uzaktan eğitim sürecine ilişkin genel görüşleri, öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine katılma durumları, teknoloji kullanımında personel yetkinliği, veli iletişim ve iş birliğine ilişkin yaşantılar, akademik başarıya ilişkin görüşler, internet güvenliği ve siber zorbalık ile gelecekte uzaktan eğitim uygulamalarından yararlanma kategorileri temel alınarak betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Gelecek yıllarda da uzaktan eğitimin geleneksel eğitimin bir parçası olarak devam edeceği öngörülmektedir. Bu nedenle yapılan araştırma ile uzaktan eğitimlerin kalitesini arttırmaya yönelik çalışmaların planlanması açısından alana katkı sağlamak amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda okul yöneticilerine göre salgın döneminin en iyi şekilde atlatıldığı ve uzaktan eğitimin, eğitim sisteminin bir parçası olarak devam edeceği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca okul yöneticilerinin uzaktan eğitime ilişkin yaşadıkları pek çok sorun tespit edilmiş ve uzaktan eğitimin kalitesini arttırmaya yönelik önerileri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: uzaktan eğitim, okul yöneticileri, covid-19 pandemisi

İnönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 24, Sayı 1, 2023
ss. 148-174

DOI
10.17679/inuefd.1142940

Makale Türü
Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi
10.07.2022

Kabul Tarihi
29.01.2023

Önerilen Atıf

Yeşil, A. & Balcı Karaboğa, A. (2023). Okul yöneticilerinin Covid-19 salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitime yönelik yaşantı ve görüşleri, *Inönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 148-174. DOI: 10.17679/inuefd.1142940

Okul Yöneticilerinin Covid-19 Salgın Döneminde Uygulanan Uzaktan Eğitime

Yönelik Yaşantı ve Görüşleri

21. yüzyıl iletişim ve internet teknolojisinin hızla geliştiği ve günlük yaşamın bir parçası haline geldiği bir dönem olarak yaşanmaktadır. Gelişen teknoloji ile birlikte birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da bu sürecin getirmiş olduğu etkiler mevcuttur. Gelişen teknoloji içinde yetişen bireylerin günlük alışkanlıkları, düşünme becerileri ve eğitim ihtiyaçları da farklılaşmaktadır. Aynı zamanda eğitim hedeflerine yansıyan bu gelişmelerle birlikte, 21. yüzyıl öğrencilerinden yaratıcı ve eleştirel düşünme, problem çözebilme, iletişim kurabilme, iş birliği yapabilme, öğrenmeyi öğrenme ve teknolojiyi doğru kullanabilme gibi yetkinlikler beklenmektedir. Bu beklentiler, teknolojik gelişmelerin eğitim ortamlarına aktarılması ile birlikte yürümektedir. Eğitim teknolojilerinin gelişmesinde en önemli etken internet teknolojisinin gelişmesi ve yayılmasıdır. İnternet teknolojisi ile birlikte uzaktan eğitim kavramı da yaygınlık kazanmış ve geçerliliği artmıştır. Uzaktan eğitim Covid-19 pandemisinin yaşanmakta olduğu dönemde de okul sistemlerini ayakta tutmak üzere temel bir olanak oluşturmuştur. Bu araştırmada Covid-19 pandemisi ile birlikte Türkiye’de tüm eğitim basamaklarında hızlı bir şekilde kullanıma geçilen, hem fırsat hem de sınırlılıklarıyla gündemde olan uzaktan eğitim uygulamaları konusu ilk, orta ve lise okul yöneticilerinin bakış açısından ele alınmaktadır.

Eğitim bireylerin tüm yaşamı boyunca devam ettiğinden, toplumlar daha nitelikli eğitimler sağlayabilecek alternatif arayışı içindedir (Ekici, 2003). Bu arayışlar uzaktan eğitimin yaygınlaşmasına neden olmuştur. Bilgisayar ve internet teknolojilerindeki gelişmeler senkron ve asenkron olacak şekilde uzaktan eğitimlerin gelişmesini hızlandırmıştır. Eğitim kurumlarına kolay erişimi olmayanlara eğitim fırsatları sunma amacıyla gelişen ilk nesil uzaktan eğitim uygulamaları, matbaa teknolojisi ve posta hizmetlerinin birleşimi biçiminde ve genellikle mektupla eğitim olarak tanımlanmıştır. İkinci nesil uzaktan eğitim ise radyo ve televizyon gibi teknolojilerin kullanılmasına dayanmaktadır. Üçüncü nesil hem açık üniversitelerin gelişmesi ile de ilişkilendirilmektedir. Bu dönemde eşzamanlı olmayan bilgisayar konferanslarına odaklanırken dördüncü nesilde telekonferansın (ses ve video) senkron olanaklarına odaklanılmıştır (Anderson ve Simpson, 2012, Moore ve Kearsley, 2011). Mektup ile başlayan uzaktan eğitimler bilgisayar ve internetin yaygınlaşması ile günümüzde yoğun bir şekilde devam etmektedir. Uzaktan eğitimin gelecekte sunacağı fırsatlar ise sınırsız görünmektedir. Uzaktan eğitim programları ve kursları kalıcıdır ve gelecekte çeşitlenerek artacağı belirtilmektedir (Sadeghi, 2019). Uzaktan eğitim, dijital teknolojilerde yaşanan hızlı değişimle beraber uzaktan ve yüz yüze kurumlar ile kurumlar içinde uzaktan ve yüz yüze öğretim arasındaki sınırları neredeyse kaldırmaktadır (Anderson ve Simpson, 2012). Uzaktan eğitimin çıkış nedeni modern insanın kendini geliştirme isteği olmamakla birlikte, günümüzde zaman ve mekân sınırlılığı içindeki çalışan bireyler kendilerini geliştirmek için uzaktan eğitimi tercih etmektedir (Toker Gökçe, 2008). Özbay (2015) uzaktan eğitimin farklı kurum ve kuruluşlar tarafından kullanıldığını ve aynı zamanda birçok bilimsel araştırmaya konu olduğunu ifade etmektedir.

2019 yılı sonlarında Çin’in Vuhan kentinden tüm dünyaya yayılan Covid-19 etkeni olan yeni tip Koronavirüs ile ortaya çıkan bir salgın yaşanmaktadır. Salgın nedeni ile tüm dünyadaki okulların kapandığı ve 2 milyara yakın öğrencinin hızlı bir şekilde zorunlu olarak çevrim içi eğitime geçtiği bilinmektedir (Erkut, 2020). Ayrıca Erkut (2020) Nisan 2020 itibari ile 186 ülkede tüm ülke çapında ve 8 ülkede bazı bölgelerde olmak üzere dünya öğrenci nüfusunun neredeyse

tamamının salgından etkilendiğini ifade etmektedir. Kırmızıgül (2020) Covid-19 öncesinde de var olan eğitimde dijitalleşmenin öğrencileri, öğretmenleri, velileri ve yöneticileri etkilediğini, bu durumun eğitim öğretim süreci ve uygulamalarındaki değişim ile salgın sonrasında da görüleceğini belirtmektedir. Birçok sektörü etkileyen ve bu etkilerin kalıcı olacağı tahmin edilen Covid-19 salgını sonrasında dijital okur-yazarlık becerilerinin eğitimin bir parçası haline geleceği öngörülmektedir (Özer ve Eren Suna, 2020).

Örgütler de bireyler gibi geleceklerini planlama ihtiyacı içindedir ve bu nedenle bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip etmelidir (Aksoy ve Aksoy, 2003). Alanyazında yer alan kriz tanımlarından yola çıkılarak Covid-19 salgınının örgüt dışı ve insan kaynaklı krizler grubunda yer alan bir kriz hali olduğu söylenebilmektedir (Sarı ve Sarı, 2020). Özer ve Eren Suna (2020) öngörülemeyen bir kriz olarak ifade ettikleri Covid-19 salgınında öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması için dijital kaynakların verimli kullanılması ve dijital becerilerin artırılması gerektiğini ifade etmektedirler. Kriz yönetiminde başarılı olunması için etkili bir lidere gereksinim vardır (Aksu, 2009). Kriz durumunda liderin göstereceği yönetsel beceriler normal durumdaki yönetsel becerilerden farklılık göstermektedir (Maya,2014). Yöneticilerin kriz durumlarında sergiledikleri yönetsel beceriler kriz durumunun atlatılmasında önem kazanmaktadır (Demirtaş, 2000). Krize anında ve etkili müdahale, değişime hazırlıklı olmak ve esnek kararlar alabilmek yöneticilerin kriz durumlarında uygulaması gereken beceriler arasında yer almaktadır (Ocak, 2006). Olumlu okul iklimi oluşturularak olası krizlerin önüne geçilebileceği bilinmektedir. Yöneticiler çevre ile ve okul içi iletişim ile kriz ön belirtilerini fark ederek sürecin devamını olumlu duruma dönüştürebilmektedir (Döş ve Cömert, 2012). Bu bağlamda Covid-19 pandemi krizinin yönetilmesinde önemli aktörlerden olan okul yöneticilerinin uzaktan eğitim sürecine ilişkin yaşantı ve görüşleri önem kazanmaktadır.

2019 yılı sonlarında görülmeye başlayan ve giderek tüm dünyayı etkisi altına alan Koronavirüs salgınının, eğitim öğretim faaliyetlerini de büyük oranda etkilediği bilinmektedir (Can, 2020). Dünya genelinde olduğu gibi Türkiye’de de bütün eğitim kademelerinde uzaktan eğitime geçilmiştir. Bu durum uzaktan eğitim yönteminin ne derece verimli olduğunun araştırılmasını önemli hâle getirmektedir. Bu araştırma ile farklı açılardan uzaktan eğitimde ortaya çıkan sorunlar ilkökul, ortaokul ve lise okul yöneticilerinin bakış açısından tespit edilerek, sorunların giderilmesi ve uzaktan eğitimin yönetimi ve kalitesinin arttırılmasına yönelik çözüm önerilerinin belirlenmesine katkı sunmak amaçlanmaktadır. Salgın sürecinin ne kadar devam edeceği bilinmemekle birlikte, salgından sonra gelecek yıllarda da uzaktan eğitimin geleneksel eğitimin bir parçası olarak devam edeceği öngörülmektedir. Bu nedenle yapılan araştırma ile uzaktan eğitimlerin kalitesini arttırmaya yönelik çalışmaların planlanması açısından alana katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Bu kapsamda çalışmanın problemi ve alt problemleri aşağıda yer almaktadır:

Okul yöneticilerinin, Covid-19 salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitim sürecine yönelik düşünceleri ve yaşantıları nelerdir?

Alt problemler:

Okul yöneticilerinin;

öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine dâhil olmalarına ilişkin görüşleri nelerdir?

uzaktan eğitim sürecinde teknoloji kullanımında öğretmen yetkinliği konusunda yaşadığı sorunlar nelerdir?

uzaktan eğitim sürecinde veli iletişim ve iş birliğine ilişkin yaşantıları nelerdir?

uzaktan eğitim sürecindeki akademik başarıya ilişkin görüşleri nelerdir?

uzaktan eğitim sürecindeki internet güvenliği ve siber zorbalığa ilişkin görüşleri nelerdir?

gelecekte uzaktan eğitim uygulamalarından yararlanma konusundaki görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada araştırma sorusunu yanıtlamak amacıyla, sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde derinlemesine ve bütüncül olarak anlamayı ve araştırmayı olanaklı kılan nitel (kalitatif) araştırma yaklaşımı tercih edilmiştir (Creswell, 2013, Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırma deseni olarak ise nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) kullanılmıştır. Olgubilim araştırmalarında katılımcılar tarafından deneyimlenmiş durumlar araştırılmaktadır (Onat Kocabıyık, 2016). Günlük yaşam içindeki durumların ayrıntıları ve altında yatan sebepler olgubilim ile ortaya çıkarılabilmektedir (Balci, 2016). Bu araştırma ile Covid-19 salgını sürecinde okul yöneticileri tarafından deneyimlenmiş uzaktan eğitime ilişkin problem durumları ve çözüm önerileri tespit edilmiştir. Çalışma sonuçlarının alanyazına ve uygulamaya yönelik katkılar sağlaması beklenmektedir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme tekniği tercih edilmiştir (Gliner, Morgan, ve Leech, 2015; Cohen, Manion ve Morrison, 2021). Okul kademesi, yaş, cinsiyet, yönetici olarak kıdem ve mevcut okuldaki görev süreleri çalışma grubu belirlenirken başvurulan özelliklerdir. Çalışma grubu 2021 – 2022 eğitim öğretim yılı içerisinde Mersin'in Silifke ilçesinde yer alan 5 ilkokul, 5 ortaokul ve 4 lisede görev yapan 25 okul yöneticisinden oluşmaktadır. Görüşmelerden elde edilen verilerin tekrarladığı görüldüğünde görüşmelere son verilmiştir. Katılımcıların 7'si ilkokul, 11'i ortaokul ve 7'si de lise yöneticisidir. 18 erkek ve 7 kadın yöneticiden oluşan çalışma grubunun yaş aralığı 28-65 yaş aralığında olup, okul yöneticisi olarak görev süreleri 1-39 yıl ve buldukları okuldaki görev süreleri 1-8 yıl arasında değişmektedir.

Tablo 1*Katılımcı Özellikleri*

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Okuldaki idari görev yılı	Toplam idari görev yılı
Y1	E	46	7	11
Y2	E	49	4	6
Y3	E	41	3	5
Y4	E	39	2	3
Y5	E	41	8	16
Y6	K	34	4	4
Y7	E	47	1	15
Y8	K	45	3	10
Y9	E	39	3	7
Y10	E	36	4	5
Y11	E	65	5	39
Y12	K	40	4	10
Y13	E	33	2	6
Y14	E	42	5	11
Y15	K	33	4	4
Y16	K	36	3	5
Y17	E	39	3	3
Y18	E	46	7	21
Y19	E	55	7	20
Y20	E	34	3	4
Y21	E	41	5	5
Y22	E	59	3	27
Y23	K	28	1	1
Y24	E	41	8	8
Y25	E	40	4	10

Veri Toplama Araçları

Araştırma konusunun özelliği dikkate alınarak nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan yüz yüze görüşme yönteminin kullanılmasına karar verilmiştir. Görüşme yöntemi nitel araştırmalarda temel veri toplama yöntemlerinden biridir. Nitel araştırmalarda sık kullanılan görüşme yöntemi katılımcıların ilgi, görüş, tutum ve davranışlarını anlamaya çalışmak amacıyla kullanılmakta, böylece araştırmacıya daha derinlemesine bilgiye ulaşabilme konusunda esneklik ve sözel olmayan davranışları gözlemleyebilme fırsatı sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Yüz yüze yapılan görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, kısmi esneklik sağlayarak katılımcıların söylediklerine göre ek sorular sorabilme imkânı vermekte ve soruları esnek olabilmektedir (Ekiz, 2015). Okul yöneticilerinin görüşlerini elde etmek üzere, araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu araştırmanın amacının açıklandığı kısa bir giriş bölümü, katılımcı demografik bilgilerini içeren ısınma soruları ve 7 temel ve 22 alt soruyu içermektedir. Görüşme formunda yer alan sorular uzaktan eğitime ilişkin genel görüşler, teknoloji kullanımında personel yetkinliği, veli iletişim ve iş birliği, öğrenci katılımı, akademik başarı, internet güvenliği ve siber zorbalık ile gelecekte uzaktan eğitim uygulamalarından yararlanma boyutlarını içermektedir. Alanyazın incelemesi ardından geliştirilen sorular için Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesinde görev yapan bir öğretim üyesinden uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşü sonrasında uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan sorunlarla ilgili mevcut durumu öğrenmeye yönelik görüşme sorularına okul yöneticilerinin önerilerinin sorulduğu sondaj sorular eklenmiştir.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecinden önce hazırlanan araştırma önerisi ile üniversite etik kurul onayı için başvuru yapılmıştır. Ayrıca çalışma grubu ile yapılacak görüşmeler için İl Milli Eğitim Müdürlüğüne kurum izin dilekçesi gönderilmiştir. Üniversite etik kurul onayı ve Milli Eğitim kurum izinlerinin alınmasından sonra çalışma grubu için belirlenen katılımcılarla ön görüşme yapılarak, çalışmanın kapsamı ve amacı açıklanmıştır. Elde edilecek verinin sadece araştırmacılar tarafından ve bu çalışma kapsamında kullanılacağı, elde edilecek verinin birey olarak değil grup olarak değerlendirileceği, araştırmacıların katılımcı isimlerini çalışmadaki paylaşımlarında kod isimle yapacağı ve katılımcı veya kurum kimliğini belirtecek herhangi bir bilgi paylaşmayacağı konusunda bilgi verilmiştir. Gönüllü olan okul yöneticileri ile görüşme için uygun yer ve zamanın tespiti yapılarak, katılımcılara araştırmanın ilerleyen aşamalarında bilgi almak istemeleri halinde araştırmacılar ile iletişime geçebilecekleri iletişim bilgileri verilmiştir. Araştırmacılar tarafından alınan görüşme notları ve görüşmelere ilişkin kayıtlar öncelikle katılımcılara kod numaraları verildikten ve katılımcıların ya da görüşme esnasında adı geçen kişilerin kimliğini belirleyici ibareler gizlendikten sonra analiz sürecine geçilmiştir. Araştırmaya katılan okul yöneticileri için bulgularda kullanılan kodlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 1

Araştırmaya Katılan Okul Yöneticileri için Kullanılan Kodlar

Okul Düzeyi	Kadın	Erkek
İlkokul	Y15	Y1,Y2,Y13,Y18, Y19, Y24
Ortaokul	Y6, Y23, Y25	Y3, Y4, Y5, Y7, Y9, Y10,Y14, Y22
Lise	Y8, Y12, Y16	Y11, Y17, Y20, Y21

Veri Analizi

Veri toplama süreci sonunda elde edilen nitel veri, betimsel çözümleme ile analiz edilmiştir. Bu yaklaşımda veriler daha önce belirlenen temalara/kategorilere göre özetlenmekte ve yorumlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışmanın kategorileri araştırma soruları temelinde önceden belirlenmiş olup, bu kategorilere göre veriler analiz edilmiştir. Verilerin analizinde başvurulan kategoriler; okul yöneticilerinin uzaktan eğitim sürecine ilişkin genel görüşleri, öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine katılma durumları, teknoloji kullanımında personel yetkinliği, veli iletişim ve iş birliğine ilişkin yaşantılar, akademik başarıya ilişkin görüşler, internet güvenliği ve siber zorbalık ile gelecekte uzaktan eğitim uygulamalarından yararlanma şeklinde belirlenmiştir. Toplanan verilerin analizi sürecinde öncelikle kaydedilen görüşmeler incelenmiştir. Daha sonra veri birçok defa gözden geçirilerek, araştırma soruları çerçevesinde belirlenen kategoriler dikkate alınarak kodlanmıştır. Bu kod ve kategoriler ışığında katılımcıların ürettiği yanıtlar sayılarak frekans tabloları oluşturulmuştur. Tablolarda yer alan frekanslarda katılımcı sayısı değil üretilen yanıt sayısı temel alınmıştır.

inandırıcılık

Bu araştırmada inandırıcılık görüşme sorularının açık uçlu olması, görüşme formu için uzman görüşü alınması, çalışma gurubunun seçiminde çeşitlilik sağlanması, veri toplama ve analiz konularında yapılanların açık bir biçimde yazılması, bulguların sunumunda katılımcı ifadelerinden farklı görüş açlarına yer verilmesi ve katılımcıların deneyim ve düşüncelerine dayalı bir biçimde bulguların sunulması ile sağlanmaktadır.

Araştırmacıların Rolü

Nitel desenle yürütülen bu çalışmada, araştırmacılar tarafından problem durumunun alt boyutlarına uygun olacak şekilde görüşme soruları belirlenmiştir. Araştırmacılar, katılımcılar ile ön görüşme yaparak araştırmada gönüllü olan okul yöneticileri ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirmiştir. Görüşmeler Kasım 2022 ve Aralık 2022 tarihlerinde gerçekleştirilmiş olup, yaklaşık yarım saat sürmüştür. Katılımcıların izni doğrultusunda ses kaydı alınarak daha sonra yazılı doküman haline getirilmiştir. Toplanan veriler araştırmacılar tarafından kodlanmıştır. Kodlamalar sonrasında ortaya çıkan ana başlıklar hakkında araştırmacılar fikir birliği sağlamıştır.

Etik Konular

Bu araştırma için Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan (Karar tarihi: 07/06/2021; Karar sayısı: 07) etik izin alınmıştır. Araştırmada katılımcıların kimlik bilgilerine ilişkin bir bilgi alınmamış ve katılımcı onamlarının alınmasının ardından araştırmada veri toplama sürecine geçilmiştir. Mevcut araştırmaya katılan tüm bireylere verilerin gizli ve anonim olduğu açıklanmıştır.

Bulgular

Araştırmanın alt problemleri doğrultusunda elde edilen bulgular aşağıda yer almaktadır. Bulguların sunumunda daha önce belirlenen kategorilere göre önce katılımcıların görüşlerinin dağılımı verilmiş daha sonra katılımcı görüşlerinden alıntılarla desteklenerek bulgular yorumlanmıştır.

Okul Yöneticilerinin Uzaktan Eğitim Sürecine İlişkin Genel Görüşleri

Araştırmada ilk olarak okul yöneticilerinin Covid-19 pandemi döneminde, kendilerinin de yönetici olarak katıldıkları uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Olumlu ve olumsuz görüşlerin dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2

Okul Yöneticilerinin Uzaktan Eğitim Süreci Hakkında Genel Görüşleri ve Frekans Dağılımları

Kategori	Kodlar	Frekans
Olumlu gözlemler	Yüz yüze eğitimin önemi	5
	Kriz anında yapılabilecek en iyi şey	5
	Krizi fırsata çeviren öğrenciler	4
	Okul ve sınıf dışı öğrenmelere fırsat vermesi	3
	Eğitimde yeni bir pencere açılması	3
	Esnek çalışma saatleri	2
	Online programların öğrenilmesi	2
	Öğrencilerin fiziksel rahatlığı	2

	Öğretmenlerin kendini geliştirmesi	2
Olumsuz gözlemler	Altyapı sıkıntısı	8
	Davranış eğitiminde yetersizlik	5
	Fırsat eşitsizlikleri	3
	Öğrencinin derse adaptasyonunun zorluğu	3
	Öğretmenlerin hazır olmaması	3
	Bazı derslerde uygulama yapılamaması	2
	Kontrol süreçlerinin yetersizliği	2
	Yüz yüze eğitimin yerini tutmaması	1
	Teknoloji bağımlılığının artması	1

Okul yöneticilerinin uzaktan eğitim süreci hakkındaki genel görüşlerine bakıldığında, kriz anında yapılacak en iyi uygulamanın uzaktan eğitim olduğu ve uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimin önemini anlaşılmasına katkıda bulunduğu görüşleri olumlu görüşler içinde en yüksek frekanslı olarak yer almaktadır. Bu bağlamda seçilen görüşmeci alıntıları aşağıda yer almaktadır:

“Yüz yüze eğitimin önemi anlaşıldı. Veliler, öğrenciler hatta öğretmenler açısından da yüz yüze eğitimin yerini hiçbir şeyin tutamayacağı görüldü.” (Y1)

“Yüz yüze eğitimin yerini hiçbir şey tutamaz. “Gözden irak olan gönülden de irak olur” atasözündeki gibi uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitimin önemini daha iyi anladık.” (Y4)

“Pandemi sürecinde yapılabilecek en iyi çalışmaydı diye düşünüyorum. Kendimi Milli Eğitim Bakanının yerine koyuyorum da başka ne yapılabilirdi? Ben olsam ben de aynı uygulamayı yapardım.” (Y5)

“Süreçte yapılacak en iyi şey diyebilirim. Uzaktan eğitim ile evden öğrencilere destek verilebileceğini gördük.” (Y8)

Görüşmecilerin belirttiği bu ifadeler salgın döneminde uzaktan eğitim verilmesi düşüncesinin doğru bir uygulama olduğunu ortaya koymaktadır. Salgın kriz yönetimi için uygulanan uzaktan eğitimin bazı öğrenciler açısından yüz yüze eğitimden daha olumlu sonuçlar ortaya koyduğu da belirtilmiştir. Bu durum öğrencilerin krizi fırsata dönüştürmesi şeklinde ifade edilmiştir.

“Öğrenmeyi öğrenme açısından olumlu oldu. Sınıf ortamında gösteremediği başarıyı uzaktan eğitimde gösteren öğrenciler oldu. Kendi öğrenmesini kontrol edebilen öğrenciler için bu durum krizi fırsata dönüştürdü.” (Y23)

Sosyal sınıf ortamında kendini ifade edemeyen ya da öğrenme sürecinde geri kalan öğrenciler için uzaktan eğitim fırsatı olarak görülmektedir. Öğrenmelerini kendi hızına göre planlayabilen öğrenciler için uzaktan eğitim öğrenme avantajı sağlamaktadır. Ayrıca okul yöneticileri uzaktan eğitimi okul dışı öğrenme sağlama, esnek çalışma saatlerinin olması ve öğrenme ortamına fiziksel rahatlık getirmesi açısından olumlu bulmaktadır.

Uzaktan eğitim süreci hakkında olumlu yönetici görüşlerinin yanında olumsuz görüşler de yer almaktadır. Olumsuz görüşler içerisinde altyapı sıkıntısının olması ile ilgili kodun en fazla frekansa sahip olduğu görülmektedir. Okul yöneticileri, altyapı sıkıntılarını internet erişimi,

sistem sıkıntısı ve teknolojik erişilebilirlik olarak ifade etmektedir. Teknolojik erişilebilirliğin özellikle fırsat eşitliği bağlamında vurgulanması dikkat çekmektedir. Bu kod ile ilgili okul yöneticilerinin görüşlerinden seçilen alıntılar aşağıda yer almaktadır:

“Altyapı sıkıntıları açısından olumsuz durumlar yaşadık, herkesin interneti ve tableti yoktu. Olanlar yetersizdi. Okulumuz merkezi olmasına rağmen sıkıntılar yaşadık.” (Y7)

“Teknolojiye erişim sıkıntıları olması olumsuz bir durum oluşturdu. Fırsat eşitsizliklerinden dolayı da olumsuzluklar oldu. Bazı öğrencilerin yaşadığı ortamlarda fiziksel koşullar yeterli değildi, bilgisayar, tablet, telefonu yoktu veya internet erişimi yoktu.” (Y5)

“Pansiyonlu okul olmamızdan kaynaklı öğrencilerimizin yaşadığı sorunlarımız oldu. Öğrencilerimizin geldiği bölgeler çok farklı olduğu için hepsi aynı fırsatlara sahip değildi. Tablet olmaması, internet erişimi sıkıntısı gibi teknik altyapı sorunları yaşadık.” (Y8)

Bu görüşlerin dışında öğretmenlerin uzaktan eğitime hazır olmaması, öğrencilerin derse adaptasyonunun zor olması, öğrenci kontrolünün yapılamaması ve uygulamalı etkinliklerin gerçekleştirilme zorluğu okul yöneticileri tarafından uzaktan eğitimin olumsuz yanları olarak belirtilmiştir.

Okul Yöneticilerinin Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Sürecine Katılım Durumlarına İlişkin Görüşleri

Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine katılma durumuna ilişkin çeşitli sorunların yaşandığını vurgulayan okul yöneticileri, öncelikli sorun olarak teknolojiye erişimi engelleyen altyapı sorunlarına daha sonra sosyo-ekonomik yetersizliklere değinmişlerdir.

Tablo 3

Okul Yöneticilerinin Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Sürecine Katılım Durumuna İlişkin Görüşleri ve Frekans Dağılımları

Kategori	Kodlar	Frekans
Öğrenci Katılımı	Öğrencilerin teknolojiye erişim sorunu yaşaması	5
	Sosyoekonomik durum yetersizliği	4
	Öğrencilerin teknolojiyi doğru kullanması açısından yaşanan problemler	4
	Öğrencilerin bulunduğu fiziksel ortamının yeterli olmaması	3
	Veli desteğinin sağlanabilmesi	5
	Uzaktan eğitimde başarısını arttıran öğrencilerin olması	3
	Öğrencinin katılımı reddetmesi	3
	Öğrenci katılımının kontrolünün sağlanamaması	2

Salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitim sürecine öğrencilerin katılımı ile ilgili olarak teknolojiye erişim ve sosyoekonomik yetersizlikler kodlarının frekanslarının yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcı görüşleri değerlendirildiğinde uzaktan eğitime katılmanın temel şartı olan teknolojiye erişim ile ilgili problemlerin aşılamadığı ortaya çıkmaktadır. Okul yöneticileri bakanlık aracılığıyla, sosyal derneklerin yardımıyla ve hayırseverlerin desteğiyle bazı çalışmalar gerçekleştirerek olumsuzlukları gidermeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bu kodlar ile ilgili seçilen alıntılar aşağıda yer almaktadır:

“Teknolojiye erişim yetersizliği ile öğrencilerin uzaktan eğitime dâhil olmaları yeterli olmadı. Bakanlığın ve hayırseverlerin yardımları ile katılımı arttırmaya çalıştık.” (Y2)

“Uzaktan eğitime öğrenci katılımı %45’lerde kaldı. İnterneti olmayan, bilgisayarı olmayan öğrenciler vardı. Öğrencilerimiz çok farklı bölgelerden geldiği için fırsat eşitsizliği vardı. EBA destek noktası, tablet temini gibi yapabileceğimiz sınırlı uygulamaları yaptık.” (Y9)

“Teknolojiye erişim sıkıntısının olduğu yerlerden öğrencilerimiz uzaktan eğitime katılamadı. Gerekli internet erişim sıkıntısının çözülmesi ve tablet temini gibi fiziksel şartların iyileştirilmesinden sonra katılım sağlayabildik.” (Y13)

“Ekonomik yetersizlik nedeni ile katılım sağlayamadık. Bazı veliler her türlü fedakârlığı yaparak öğrencinin katılımını sağlasa da %65’i katılamadı. İlerleyen zamanlarda öğrenci ilgisi de azaldı.” (Y18)

Katılım konusuyla bağlantılı olarak öğrencilerin teknolojiyi doğru kullanması açısından yaşanan problemlere de değinilmiştir.

“Biz yetişkinlerin biraz da hatası olarak düşünüyorum, çocuklar teknolojiyi sadece oyun gibi algıladılar. Öğrenme aracı olduğunu yaşayarak, yaşatarak öğretmeliydik, öğretmeliyiz.” (Y13)

“Derse katılıyorum diyerek oyun oynayan ve teknoloji bağımlılığı artan öğrenciler oldu. Öğrencilerin algılaması, anlaması bu durumdan etkilendi diye düşünüyorum.” (Y15)

Yukarıda verilen örnekler yanında uzaktan eğitim sürecinde velilerin desteğinin alınamamasının öğrenci katılımını olumsuz etkilediği de belirtilmektedir. Velilerin desteğinin olmadığı durumlarda öğrencilerin ev ortamının uzaktan eğitime uygun hale getirilemediği, öğrenci kontrolünün yapılamadığı ve öğrencilerin uzaktan eğitime katılımı reddettiği görüşleri de vurgulanmıştır. Buna karşın veli desteği olduğu durumda, velilerin eğitimin bir parçası olarak öğrencinin fiziksel koşullarını yeterli hale getirdiği ve uzaktan eğitime katılımın arttığı ifade edilmiştir. Başka bir deyişle veli desteğinin olduğu durumda öğrencilerin bu dönemi en iyi şekilde atlatmasının sağlanabildiği belirtilmiştir.

Okul Yöneticilerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Teknoloji Kullanımında Öğretmen Yetkinliğine İlişkin Görüşleri

Katılımcılar uzaktan eğitim sürecinde teknoloji kullanımında öğretmen yetkinliğine ilişkin olumlu ve olumsuz görüşler belirtmişlerdir.

Tablo 4

Okul Yöneticilerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Teknoloji Kullanımında Öğretmen Yetkinliğine İlişkin Görüşleri ve Frekans Dağılımları

Kategori	Kodlar	Frekans
Teknoloji Kullanımında	Öğretmenlerin sorun yaşamaması	17
	Öğretmenlerin kendini geliştirmesi	5
	Olumlu Hizmet içi eğitimlerin verilmesi	2
	Öğretmenlerin hızlı uyumu	2
Personel Yeterliği	Erişim problemleri	6
	Olumsuz Yaşı ilerlemiş öğretmenlerin teknoloji kullanımında zorlanması	4
	Teknolojiyi doğru kullanma konusunda eğitimlerin gerekliliği	3

Görüşlerin frekans dağılım tablosuna bakıldığında konu ile ilgili “öğretmenlerin sorun yaşamadığı” şeklindeki kod ifadesinin frekansının en yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum ile ilgili olarak;

“16 öğretmenden oluşan personelimiz bulunmaktadır. Öğretmenlerimizin yaş ortalaması genç kategorisinde olduğundan uzaktan eğitime ve teknolojiye adaptasyonu, öğrenmesi hızlı oldu.” (Y3)

“Personel olarak sıkıntı yaşamadık. Öğretmen arkadaşlar uyum sağladı. Sağlayamayanlara yardımcı olduk.” (Y7)

“Öğretmenlerimiz çabuk uyum sağladı ve özverili bir şekilde çalıştı.” (Y12)

şeklinde katılımcı görüşleri bulunmaktadır.

Okul yöneticilerinin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı teknoloji kullanımında öğretmen yetkinliğine ilişkin görüşler içinde, frekans tablosunda teknoloji kullanımıyla bağlantılı olarak teknolojiye erişim ile ilgili yetersizlikler ikinci sırada yer almaktadır. Teknolojiye erişim sıkıntısı ile ilgili olarak katılımcı görüşlerine aşağıda yer verilmektedir.

“Teknoloji kullanımında internet bağlantı problemi, EBA sistem yoğunluğu gibi sıkıntılar yaşadık. Zaman içinde uyum sağladık. Sudan çıkmış balık gibiydik.” (Y14)

“Altyapı eksikliği vardı. İnterneti, tableti olmayanlar vardı. Ben teknolojiden önce doğdum ama genç arkadaşlar sağ olsun yardımcı oldular.” (Y22)

Teknoloji kullanımı ile ilgili olarak teknoloji bağımlılığının artması, yaşı ilerlemiş öğretmenlerin uyum sorunu, teknolojiyi doğru kullanma açısından problemlerin olması da olumsuz görüşler arasında yer almaktadır.

“Emekliliği yakın olan çalışanlar bazı sorunlar yaşadılar teknolojiye uyum konusunda. Yardımcı olduk. İlk olarak biz de bir panik yaşadık. Nasıl olacak acaba diye.” (Y8)

“Öğretmenlerin çoğu teknoloji kullanımına hâkim değil. Bazı kurslar oldu ama çok verimli, etkin bir şekilde yapılmadı. O nedenle genel olarak öğretmenle hazır değildi.” (Y11)

“Yaş itibari ile olgun öğretmenlerimiz zorlandı. Teknoloji kullanımını iyi yapabilenler öne çıktı. Teknoloji kullanımının olumsuz yanları olmasına rağmen teknoloji olmazsa olmaz. Öğretmen yetiştiren bölümlerde teknoloji kullanımı eğitimi gereklidir.” (Y19)

Katılımcı görüşleri değerlendirildiğinde öğretmenlerin teknoloji yeterliliği konusunda yaş önemli bir kriter olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kriter teknoloji kullanma becerisini ve uzaktan eğitim çalışmalarını olumsuz olarak etkilemiştir.

Teknoloji kullanımına yönelik olumsuz düşüncelerin yanında olumlu düşünceler de yer almaktadır. Daha önce proje çalışmalarında teknoloji kullanımını öğrenmiş olmanın avantaj sağladığı görülmektedir. Aynı zamanda uzaktan eğitim sürecinde öğrenilen yeni programlar ve uygulamaların da gelecek eğitim uygulamalarında avantaj sağlayacağı düşünülmektedir.

“Öğretmenlerimiz akıllı tahta kullanımı yaptığı için ve öğrencilerde Z kuşağı olarak teknoloji ile iç içe olduğundan teknoloji kullanımında sorun yaşamadık.” (Y5)

“Dijital içerik hazırlama, uzaktan eğitimi verimli hale getirme, öğrenci katılımını artırma gibi konularda online eğitimlere katılmaya çalıştık.” (Y6)

“Bazı teknolojik uygulamaları bilmiyorduk, öğrendik. Bu açıdan olumlu oldu. Teknoloji kullanımında hızlı bir ilerleme sağladık.” (Y7)

“Teknoloji kullanımında yeni programları öğrendik. Bu bir kazanımdır.” (Y20)

Okul yöneticileri ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler değerlendirildiğinde teknolojiye erişim ile ilgili sıkıntılar yaşanmasına rağmen teknoloji kullanımının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Uzaktan eğitimde öğrenci ve öğretmenlerin teknoloji kullanımı ile ilgili değişimler yaşadığı da belirlenmiştir. Bu değişimin olumlu yönde geliştirilmesi gerektiği ifadelerde yer almaktadır. Bu kapsamda üniversite eğitiminde teknoloji kullanımı eğitimi, hizmet içi eğitimlerin ve online kursların gerekliliği belirtilmektedir.

Okul Yöneticilerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Veli İletişimi ve İşbirliğine İlişkin Görüşleri

Uzaktan eğitim sürecinde okul yöneticilerinin veli iletişimi ve iş birliğine ilişkin yaşantılarına dayalı görüşlerin frekans dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Süreç içinde veli iletişimi ile ilgili sıkıntıların yaşanmadığı ile ilgili görüşlerin ağırlıklı olduğu görülmektedir.

Tablo 5

Okul Yöneticilerinin Uzaktan Eğitim Sürecindeki Veli İletişimi ve İşbirliğine İlişkin Görüşleri ve Frekans Dağılımları

Kategori	Kodlar	Frekans
Veli İletişimi	Veliler ile iletişimde sıkıntı olmaması	17
	Online grupların kullanımı	12
	Okul web sitesinin kullanımı	3
	Velilerin eğitime katılımı ve desteğinin gerçekleşmesi	2
	Velilerin eğitime katılımının dezavantaj olması	2

Okul yöneticilerinin uzaktan eğitim sürecindeki veli iletişimi ve iş birliğine ilişkin görüşleri ve frekans dağılımları tablosu incelendiğinde genel olarak veli iletişiminin online gruplar üzerinden sağlanabildiği görülmektedir.

“Whatsap grupları üzerinden ve veli temsilcileri seçerek iletişimi sağladık.” (Y1)

“Rehber öğretmenimiz belirli bir program dahilinde veliler ile online toplantılar yaptı. Sınıf öğretmenlerimiz whatsapp gruplarını kullandı.” (Y9)

“Öğrenci sayımız az olduğundan veliler ara ara okula gelebildiler. Pandemiden önce de zaten telefon numaralarımızı veriyorduk. Whatsap gruplarını aktif kullandık.” (Y14)

“İdare olarak bir şey yapmadık ama sınıf öğretmenlerimiz gruplardan ve birebir görüşmeler ile veli iletişim ve iş birliğini sağladılar.” (Y19)

“Yüz yüze iletişim yapmasak da dijital ortamda sınıf temsilcileri aracılığıyla, sınıf öğretmenlerimizin çalışmalarıyla veli iletişiminde sıkıntı yaşamadık.” (Y22)

Teknolojinin iletişim amaçlı salgından önce de kullanılıyor olmasının uzaktan eğitim sürecinde veli iletişiminin sağlanmasını kolaylaştırdığı ortaya çıkmıştır. Frekansı düşük olmakla

birlikte velilerin uzaktan eğitim sürecini olumsuz etkileyebileceği de ifade edilmektedir. Bu durum,

“Velinin sürecin çok fazla içinde yer alması dezavantaj oldu diyebilirim. Veli yeri geldi öğrenciyi öğretmeni yönlendirdi. Bu durum ders ortamları için olumsuz oldu.” (Y5) şeklinde ifade edilmiştir.

Sonuç olarak uzaktan eğitimde sınıf ortamlarına velilerin katılabiliyor olması veliler için de öğrenme fırsatı sağlayabildiği gibi iletişim sorunlarına da neden olmaktadır.

Okul Yöneticilerinin Uzaktan Eğitim Sürecindeki Akademik Başarıya İlişkin Görüşleri

Salgın dönemi uzaktan eğitim sürecinin akademik başarıya nasıl yansıdığı konusunda okul yöneticilerinin görüşleri belirlenmek istenmiştir. Bu kapsamda sorulan sorulardan elde edilen görüşlerin frekans dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 6

Okul Yöneticilerinin Uzaktan Eğitim Sürecindeki Akademik Başarıya İlişkin Düşünceleri ve Frekans Dağılımları

Kategori	Kod	Frekans
Akademik Başarı	Akademik başarının yeterli olmaması	9
	Davranış eğitiminin verilememesi	6
	Ölçme değerlendirmenin doğru yapılamaması	6
	Gelecek yıllarda sorunların ortaya çıkma ihtimali	3
	Doğru kullanıldığında akademik başarının artması	2

Okul yöneticilerinin uzaktan eğitim sürecindeki akademik başarıya ilişkin düşünceleri ve frekans dağılımları incelendiğinde, uzaktan eğitim ile sağlanan akademik başarının yeterli olmadığı ile ilgili görüşlerin ağırlıklı olduğu görülmektedir.

“Akademik başarı için uzaktan eğitimi, çaresizliğin çözümü olarak görüyorum. Hastayı stabil tutmuş gibi olduk. Ölmedik ama gelişmedik de.” (Y5)

“Akademik başarının gerçekçi olmadığını, yüzeysel olduğunu düşünüyorum. Zaten zor bir süreci ve öğrenciler açısından akademik başarı sorun olmasın istedik ama şahsi görüşüm akademik olarak başarısız olduk.” (Y10)

“Canlı derslere katılmayan ve bu eksikliği telafi etme düşüncesi olmayan öğrenciler bulunuyor. Bunlar akademik başarıyı düşürdü ve gelecek yıllarda bu eğitim eksikliğinin sıkıntısını yaşayacaklardır.” (Y14)

“Öğrencilerin katılımı yeterli olmadığı için çoğu dersten geri kaldıklarını ve bu durumun akademik başarıya iyi yansımadığını düşünüyorum.” (Y17)

“Şartlara göre durumu çok iyi yürütmüş olsak da yüz yüze eğitime göre akademik başarımız düşük diyebilirim.” (Y20)

Yukarıda verilen alıntılarda uzaktan eğitim sürecinde akademik başarıdaki yetersizlikler belirtilmiştir. Bu yetersizliklerin uygulama etkinliklerinin yapılamamasından, geri dönütlerin yetersiz olmasından ve ölçme değerlendirmedeki belirsizliklerden kaynaklandığı ortaya

çıkılmaktadır. Bunun yanında katılımcılar uzaktan eğitim ile davranış eğitiminin sağlanmasının mümkün olmadığını da belirtmektedirler.

“Akademik başarı dışında öğrencilerde davranış problemleri de oluştu.” (Y14)

“Akademik başarıdan daha çok öğrencilerin okul kültürüne uyumunda büyük sorunlar yaşıyoruz.” (Y17)

Görüşmeler uzaktan eğitimin ardından okulların açıldığı dönemde gerçekleştirilmiş olup, yeniden okullu olma sürecinde öğrenci davranış problemlerinin yoğun olarak tespit edildiği belirtilmektedir. Katılımcılar tarafından belirtilen bir diğer olumsuz görüş ölçme değerlendirilmenin yeterli olmamasıdır. Bu durum;

“Ölçme değerlendirme konusunda çok verimli bulmuyorum. Akademik başarıyı gerçek olarak yansıttığını düşünmüyorum.” (Y6)

“Ölçme değerlendirilmenin adil olmaması öğrencilerde adalet duygusunu etkiledi diye düşünüyorum.” (Y19)

şeklinde katılımcı ifadelerinde yer almaktadır. Akademik başarının yeterli olmaması, davranış eğitiminin verilememesi gibi nedenlerden dolayı katılımcılar tarafından gelecek yıllarda daha farklı problemlerin ortaya çıkacağı da öngörülmektedir. Bununla birlikte 2 katılımcı tarafından uzaktan eğitimin doğru kullanıldığında akademik başarıyı arttıracığı da belirtilmiştir.

“İyi kullanıldığında akademik başarıyı artırıyor. Örneğin 1. sınıflarda veli elini taşın altına koydu ve eğitimi üstlendi. Bu nedenle 1. sınıflarda okuma yazmanın hızlı bir şekilde öğrenilmesi beni şaşırttı.” (18)

İki katılımcının görüşleri değerlendirildiğinde; teknoloji erişimi sağlanmış, veli desteği alınmış, öğrenci katılımı gerçekleşmiş ve planlı bir eğitim gerçekleştirilmiş olduğunda süreç ne kadar zor olsa da öğrenmenin gerçekleşebileceği de vurgulanmaktadır.

Okul Yöneticilerinin Uzaktan Eğitim Sürecindeki İnternet Güvenliği ve Siber Zorbaliğa İlişkin Görüşleri

Okul yöneticileri ile yapılan görüşmede uzaktan eğitim sürecinde “internet güvenliği ve siber zorbaliğa ilişkin” görüşleri de belirlenmek istenmiştir. Bu konuda elde edilen kodların frekans dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 7

Okul Yöneticilerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde İnternet Güvenliği ve Siber Zorbaliğa İlişkin Görüşleri ve Frekans Dağılımları

Kategori	Kodlar	Frekans
	Problem yaşanmadı	14
	Öğrencilerin bu konuda bilgilendirilmiş olması	5
Siber Zorbalık	Bazı mesajlaşma sorunlarının oluşması	5
	İlkokul seviyesinde bu konu ile ilgili sorun yaşanmıyor olması	5
	Önlemler alındığında sorun yaşanmaması	5
	Canlı derslere izinsiz sızmalar olması	2

Katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde internet güvenliği ve siber zorbalığa ilişkin görüşleri incelendiğinde konu ile ilgili sorunların fazla yaşanmadığı göze çarpmaktadır. Bazı mesajlaşmalar ve derse izinsiz girmeler dışında bir sorun belirtilmemiştir.

“Öğretmen arkadaşlar gerekli önlemleri aldı. Kamera ve ses kontrolünü yaptı. Mesajlaşmayı kontrol ettiler, siber zorbalık ile ilgili bir durum yaşamadık.” (Y5)

“Pandemi sürecinden önce de bu konuda kontroller yapıyorduk. Okul içinde ya da canlı dersler sırasında böyle bir sorun yaşamadık.” (Y11)

“Siber güvenlik ile ilgili eTwinning projesi yapmıştık. Öğrencilerimizi bu konuda eğitmiştik. Sıkıntı yaşamadık.” (Y13)

“Bu tür bir sorun yaşamadık. İlkokul olduğumuz için ve uzaktan eğitim bizim için kısa sürdüğünden böyle bir durum ile karşılaşmadık.” (Y18)

Bu konuda problem yaşanmamış olmasının nedeni olarak ilkokullarda yaş grubunun küçük olması ve veli kontrolünün sağlanabilmesi etkili olmaktadır. Ortaokul ve lise kademesindeki okullarda ise daha önce projeler kapsamında yapılan internet güvenliği çalışmalarının etkili olduğu görülmektedir. Siber zorbalığın uzaktan eğitimden bağımsız olarak öğrencilerin yüz yüze eğitim aldığı dönemde de karşılaşılabilen bir problem olarak ortaya çıktığı bilinmektedir. Bu nedenle salgın döneminden önce eğitim ile siber zorbalık hakkında bilinçlendirilmesi bu konuda sorun yaşanmamasına etkili olduğu belirtilmiştir.

Okul Yöneticilerinin Gelecekte Uzaktan Eğitim Uygulamalarından Yararlanma Konusundaki Görüşleri

Katılımcıların gelecekte uzaktan eğitim uygulamalarından yararlanma konusundaki görüşlerinden elde edilen kodların frekans dağılım tablosu aşağıda yer almaktadır. Uzaktan eğitimin geleceği ile ilgili olarak okul yöneticileri, eğitimin sadece uzaktan eğitim şeklinde olmaması gerektiği, ama uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimin bir parçası olarak devam etmesi gerektiğini ifade eden görüşler belirtmişlerdir.

Tablo 8

Okul Yöneticilerinin Gelecekte Uzaktan Eğitim Uygulamalarından Yararlanma Konusundaki Düşünceleri ve Frekans Dağılımları

Kategori	Kod	Frekans
Uzaktan Eğitimin Geleceği	Eğitimin ayrılmaz bir parçası olacağı	7
	Hibrit uygulama ile devam edilmesi gerektiği	7
	Teknoloji çağında uzaktan eğitimden vazgeçilemeyeceği	3
	Altyapı tamamen geliştirildiğinde uygulanması gerektiği	3
	Her durumda yüz yüze eğitimin tercih edilmesi	3
	Bazı derslerde aktif kullanılabileceği	2

Uzaktan eğitimin geleceği ile ilgili katılımcı görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

“Uzaktan eğitimin, eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak devam edeceğini, bilinçli öğrenciler ve veliler için yararlı olacağını da düşünüyorum. Şu an kendim de kullanmaktayım.

Gelecekte kullanıldığında öğrenci teşvik edilmeli ve devam zorunluluğu için bir yöntem uygulanmalı.” (Y1)

“Tamamen uzaktan eğitim verimli olmayabilir ama uzaktan eğitimin avantajları, kazanımları da bulunmaktadır. Tekrar böyle bir durum yaşandığında tecrübe kazandığımız için daha profesyonel olarak devam edebiliriz, uzaktan eğitime hazırız, eksiksiz bir şekilde yerine getirebiliriz.” (Y4)

“Teknoloji çağında uzaktan eğitim olmazsa olmaz devam edecektir. Eğitimin destekleyicisi olarak, dijital uygulamaların yapılacağını düşünüyorum.” (Y9)

“Uzaktan eğitim destek eğitim olarak iyi olur. Yüz yüze eğitimin yerini tutmaz. Çünkü davranış problemleri oluşuyor. Şu an gözlemliyoruz. Uzaktan eğitim ile bilgiyi verirsin ama davranışa dönüşmesi için gereken yaşantıyı sağlayamazsın” (Y18)

“Uzaktan eğitimin, eğitimin bir parçası olarak devam edeceğini ve etmesi gerektiğini düşünüyorum. Artık olmazsa olmaz bir eğitim şekli diye düşünüyorum. Bilişim teknolojileri ve uzaktan eğitim ile ilgili eğitimlerin zorunlu olarak devam etmesi gerektiğini düşünüyorum.” (Y23)

Uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan her türlü zorluğa rağmen katılımcılar uzaktan eğitimden yararlanmanın önemini belirtmektedirler. Katılımcılar yüz yüze eğitimin yoğunluğunun azaltılması açısından bazı derslerin saatlerinin azaltılarak, uzaktan eğitim ile derslerin desteklenebileceği görüşüne vurgu yapmışlardır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada farklı kademelerden okul yöneticilerinin Covid-19 pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitime yönelik yaşantı ve görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Bu bölümde okul yöneticileri ile yapılan, yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgular problem, alt problemler ve alanyazın çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Doğal afet, savaş ve terör olayları, hastalık ve salgın durumları toplumsal yaşamda karşılaşılabilecek kriz durumları olarak ifade edilmektedir (Kahraman, 2020). Karaman (2014) kriz yönetimini problem odaklı ve etkilenenlere özgü müdahale olarak ifade etmektedir. Çin’de ortaya çıkarak kısa sürede tüm dünyaya yayılan Covid-19 salgını kriz durumlarına örnek olarak verilebilmektedir (Sarı ve Sarı, 2020). Bu araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde okul yöneticilerinin Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitim dönemini bir kriz durumu olarak değerlendirdikleri görülmüştür. Covid-19 salgın döneminde eğitimin aksamadan devam etmesi için öğrenci, öğretmen, veli motivasyonunun sağlanmasında okul yöneticilerine önemli görevler düşmektedir (Külekçi Akyavuz ve Çakın, 2020). Bunun gibi durumlarda eğitime ara verilmeden, uzaktan eğitime devam edilebilmesi için önlem alınması gerekmektedir (Kahraman, 2020). Kriz durumlarında yaşanan deneyimlerden elde edilen kazanımlar okul örgütleri için oldukça önemlidir (Döş ve Cömert, 2012). Araştırma sonucunda elde edilen bulgularda fiziksel yetersizlik ve altyapı sorunlarının olmasına rağmen; öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecine uyumu, veli iletişiminin sağlanabilmesi ve yeterli teknoloji kullanımı durumlarının frekanslarının yüksek olduğu görülmüştür. Gerçekleştirilen bu çalışmada okul yöneticilerinin görüşlerine göre, Covid-19 salgını krizi döneminde uygulanan uzaktan eğitimin var olan koşullarda en iyi şekilde yönetildiği, gerekli tecrübe ve kazanımların elde edildiği düşüncesini ortaya koymaktadır.

Uzaktan eğitimin geleneksel eğitim ile karşılaştırıldığında bazı avantajlarının olduğu görülmektedir. Boz (2019) uzaktan eğitimi; eğitim taleplerini hızlı bir şekilde karşılayan, sanal sınıf oluşturulabilen, öğrenme süreçlerinde güncel bilginin aktif kullanıldığı, yenilikçi bir eğitim sistemi olarak görmektedir. Eğitimde karşılaşılan eğitmen ve öğrenme eksikliklerinin giderilmesi için uzaktan eğitimin kullanılmasını önermektedir. Bu bağlamda okul yöneticileri Covid-19 salgın krizi anında yapılabilecek en iyi uygulamanın uzaktan eğitim olduğunu belirtmişlerdir. Uzaktan eğitimin birçok avantajının yanında dezavantajlarının da olduğu bilinmektedir. Bu dezavantajlardan bazıları altyapı sorunları, altyapı için maliyetin fazla olması, teknik sıkıntıların olması şeklinde ortaya çıkmaktadır (Karakuş, Ucuzsatar, Karacaoğlu, Esendemir ve Bayraktar, 2020). Okul yöneticilerinin uzaktan eğitim süreci hakkındaki genel görüşlerine bakıldığında, altyapı ile ilgili oldukça fazla sorunlar yaşadıkları da ortaya çıkmaktadır. Uzaktan eğitimde altyapı sorunlarına öğrencilerin katılım durumu ile ilgili görüşler içinde de sıklıkla rastlanmıştır.

Uzaktan eğitim birçok fırsat sağlamanın yanında okul ortamında içinde bulunulan sosyal çevreyi ortadan kaldırdığı için de önemli sınırlılıklar taşımaktadır (Özer ve Eren Suna 2020). Okulların açıldığı dönemde okul yöneticilerinin karşılaştıklarını ifade ettikleri davranış problemleri ve okul kültürüne uyumun zorluğu, alan yazındaki çalışmalar (Akpolat, 2020; Bozkurt, 2020; Koçbeker, 2020) ile örtüşmektedir.

Salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitim sürecine öğrencilerin katılımı ile ilgili olarak teknolojiye erişim ve sosyoekonomik yetersizlikler okul yöneticilerinin sıklıkla vurguladıkları bir konu olmuştur. Covid-19 salgını nedeniyle okullar çevrim içi bir ortamda eğitim öğretim hizmetlerini sağlamak zorunda kaldığından eğitimde fırsat eşitliği, özellikle de eğitime erişim problemleri tekrar gündeme gelmiştir. Van de Werfhorst, Kessenich ve Geven, (2020), her ikisi de 2018 yürütülen biri 7 ülkedeki Uluslararası Bilgisayar ve Bilgi Okuryazarlığı Araştırması (ICILS) ve 45 ülkede yürütülen Uluslararası Öğretme ve Öğrenme Araştırmasından (TALIS) elde edilen verileri kullanarak, yürüttükleri araştırmalarında, çevrim içi eğitime kimlerin iyi hazırlandığı konusunda sosyoekonomik ve göç geçmişine göre güçlü eşitsizlikler olduğunu tespit etmişlerdir. OECD ülkelerinde eğitim fırsatları, eşitsizlikler ve internet erişimini inceleyen Korkmaz, Erer ve Erer (2022) de bulgularında, Covid-19 pandemisinin birçok sosyal eşitsizliği ve kırılabilirliği daha da açığa çıkardığını ve derinleştirdiğini göstermişlerdir. Buna göre kişi başına düşen gelir düzeyinin artmasının eğitim eşitsizliğinin azaltılması için gerekli olan internet erişim düzeyini olumlu yönde etkilediğini ve bir ülkede gelişmişlik düzeyi arttıkça internet erişiminin arttığını ve bunun da eğitim eşitsizliğini azalttığını belirtmektedirler.

Bunun yanında öğrencilerin kendi öğrenme sorumluluğunu almasının olumlu ve olumsuz yönleri ile ilgili sonuçlar da katılım başlığı altında değinilen konular arasındadır. Kendi öğrenmesini planlayabilen öğrencilerin krizi fırsata dönüştürdüğü ifade edilmektedir. Bununla birlikte kendi kendine öğrenme sorumluluğunu üstlenemeyen öğrencilerin uzaktan eğitime katılımı reddettiği ile ilgili sonuçlar da yer almaktadır. Ekici (2003) bu durumu, kendi kendine öğrenmelerini sürdüren öğrencilerin güdülenememe, iletişim ve etkileşim yetersizliği gibi problemlerinin ortaya çıkmasına neden olduğu şeklinde açıklamaktadır. Kendi öğrenmelerinden sorumlu olan öğrencilerin öğrenmelerini kontrol altında tutabilecek özdenetime sahip olmaları da gerekmektedir (Ağaoğlu, 2020). Uzaktan eğitim öğrencilere esnek çalışma ortamları sunmakla birlikte eğitimin etkililiği için bireysel öğrenme biçimlerinin önemli olduğu ve bu konunun araştırılması gerektiği de bilinmektedir (Ateş ve Altun, 2008). Mevcut araştırmanın bulgularının

da desteklediği üzere, uzaktan eğitim ile ilgili uygulamalarda, öğrenme ortamlarının öğrencilerin öğrenme stillerine uygun olarak düzenlenmesi (Ekici, 2003) gerekmektedir.

Okul yöneticilerinin Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde teknolojinin doğru kullanılmamasından kaynaklı olumsuzlukların olduğu da ortaya çıkmıştır. Dersin öğrenciye sevdirmesi ve derse ilginin artırılmasını sağlayan önemli unsurun öğretmen olduğu düşünüldüğünde, uzaktan eğitimde öğrenci ve öğretmen ilişkisinin yeterince iyi kurulamamasının bir problem olduğu söylenebilmektedir (Dinçer, 2006). Bilgiç ve Tüzün (2015) de iletişim eksikliği olan uzaktan eğitim ortamlarının, teknolojinin doğru kullanımı ile desteklenememesi ve öğrenci beklentisinin karşılanamaması nedenlerinden dolayı öğrencilerin kendini yalnız hissederek sistem dışına çıkmasını uzaktan eğitimin olumsuzlukları içinde saymaktadır.

Okul yönetici görüşlerine göre Covid-19 salgın döneminde personelin uzaktan eğitime uyum sağladığı ve uzaktan eğitim sürecinde sorun yaşamadığı ile ilgili genel bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte yaş itibari ile olgun personelin uyumunda bazı sıkıntılar olduğu da belirtilmektedir.

Covid-19 salgını ile birlikte dijitalleşen eğitimden ailelerin de etkilendiği ve uzaktan eğitim sürecine dâhil oldukları görülmektedir (Kırmızıgül, 2020). Bu durum veli iletişimine yeni bir boyut kazandırdığından incelenmesi gereken konular içinde yer almaktadır. Salgın dönemi uzaktan eğitim sürecinde veli iletişim ve iş birliği konusunda herhangi bir sorun olmadığı ve veli iletişiminin telefon, web sitesi, online gruplar, gerektiğinde randevulu yüz yüze görüşme şeklinde yapıldığı okul yöneticileri tarafından belirtilmiştir. Ayrıca öğrencilerin derse aktif katılımlarında veli desteğine ihtiyaç duyulduğu ve veli kontrolündeki öğrencilerin katılımının daha düzenli ve yoğun olduğu sonucu da ortaya çıkmaktadır.

Okul yöneticilerinin salgın döneminde uzaktan eğitimdeki akademik başarıyı değerlendirdikleri görüşlerinde tamamen olumsuz düşüncelere sahip oldukları görülmüştür. Akademik başarı ile ilgili kategoride yer alan olumsuz değerlendirilmeler içinde davranış eğitiminin verilememesi, ölçme değerlendirmenin doğru yapılamaması, teknolojinin doğru kullanılmaması gibi görüşler yer almaktadır. Bu konuda Altun (2020) da uzaktan eğitimi ileri teknoloji okuryazarlığı gerektirmesi, öğretim materyali ve tasarımı eksiklikleri ve geribildirim yetersizlikleri bakımından olumsuz değerlendirmektedir.

Dikmen ve Bahçeci (2020) yükseköğretimde uzaktan eğitime uyum ile ilgili çalışmalarını sonucunda Covid-19 pandemisi ile birlikte sosyal mesafenin sağlanabilmesi için mekânsızlaşma denilen bir kavramın ortaya çıktığını belirtmektedirler. Covid-19 pandemi öncesi eğitim ve iş hayatında mekâna bağlı insan gücünün Covid-19 pandemisi ile birlikte mekândan uzak ve çevrim içi platformlarda etkili olduğu görülmektedir. Çevrim içi platformların kullanılması ile birlikte öğrencilerin internet ve bilgisayara erişiminin arttığı bilinmektedir. Bu durum siber zorbalık konusunun önemini arttırmaktadır. Okul yöneticileri ile yapılan görüşmelerde yöneticiler, siber zorbalık konusunda çok ciddi sorunlar yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Bazı basit mesajlaşma ve ders şifrelerinin yayılması ile ilgili güvenlik problemlerini de sistemi kullanmayı öğrendikçe çözüme kavuşturdukları şeklinde görüş bildirmişlerdir. Siber zorbalık ile ilgili sorunların görülmemesinin, öğrenci yaş grupları ile ilgili olduğu sonucuna varılmıştır. Görüşmelerde 6 ilkokul, 5 ortaokul ve 4 lise kademesinde görev yapan 25 yönetici ile görüşülmüştür. İllkokul ve

ortaokul öğrencilerinin çoğunlukla veli kontrolünde olması nedeni ile bu tür sıkıntılar ile karşılaşmadığı ortaya çıkmaktadır.

Okul yöneticileri uzaktan eğitimin geleceği ile ilgili düşüncelerinde çoğunlukla uzaktan eğitimin, eğitimin bir parçası olarak devam edeceğini ve bunun kaçınılmaz olduğunu vurgulamışlardır. Okul yöneticileri aynı zamanda, sadece uzaktan eğitim uygulamasından ziyade hibrit eğitim modeli şeklinde yüz yüze eğitimin yanında eğitimin destekleyicisi olarak devam etmesi gerektiğini de ifade etmişlerdir. Uzaktan eğitimde günümüzde gelinen durum çevrim içi karşılıklı etkileşime dayalı öğrenme ortamları şeklinde devam etmektedir. Tekdal (2014) geçmiş yıllarda yapılan araştırmalarda uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitim karşılaştırıldığında “anlamli fark yok” şeklinde elde edilen sonuçların, internet teknolojilerinin gelişmesi ile değiştiğini ifade etmektedir. Gerçekleştirdiği meta-analiz çalışmasında uzaktan eğitimin küçük ölçüde de olsa yüz yüze eğitimden daha etkili olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Gelecek yıllarda bu farkın olumlu yönde artacağını ifade etmektedir. Bozkurt ise (2020) uzaktan eğitim ile ilgili gerçekleştirdiği metafor analizinde yaşam boyu öğrenmeye vurgu yaparak uzaktan eğitim tasarımının önemini ortaya koymaktadır.

Salgın ilan edilmesinden sonra tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de hızlı bir şekilde uzaktan eğitime geçilmesi ile birlikte, eğitimde yeni koşulların ortaya çıktığı görülmektedir. Can (2020) küresel boyutta kriz yaşanmasına sebep olan salgının açık ve uzaktan eğitim uygulamalarını vazgeçilmez bir temel öğrenme kaynağı olarak gündeme getirdiğini belirtmektedir. Süreçte okul yöneticilerinin rolleri de değişmekte, yeni düzene uyum ile ilgili farklı sorumluluklar ortaya çıkmaktadır. Uzaktan eğitim sürecinin okul yöneticileri açısından öğrenci katılımı, teknoloji kullanımında personel yetkinliği, veli iletişimi ve iş birliği, internet güvenliği ve siber zorbalık ile uzaktan eğitimin geleceği konularının araştırıldığı bu çalışmada, aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

Öneriler

Okulların altyapı sorunları, öğrencilerin teknolojiye erişim ve sosyoekonomik yetersizlikleri okul yöneticilerinin sıklıkla vurguladıkları bir konu olmuştur. Salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitim sürecine öğrencilerin katılımı ile ilgili olarak gerek okulların teknolojik altyapılarının güçlendirilmesi gerekse öğrencilerin fiziksel ihtiyaçlarının karşılanması gelecekteki uzaktan eğitim uygulamalarında öncelikli bir konu olarak ele alınmalıdır. Her okula, öğrenciye ve öğretmene yeterli internet ve tablet, bilgisayar temini yapılmalıdır.

1. Öğretmen yetiştirme programlarında ve okullarda teknoloji kullanımı ve uzaktan eğitim konularına ağırlık verilmesi ayrıca yaş itibari ile olgun öğretmenlerin teknolojiye uyum ihtiyaçları açısından desteklenmesi araştırma bulguları açısından gündeme getirilecek önerilerin ilkleri arasında gelmektedir.
2. Kendi öğrenmesini planlayabilen öğrencilerin krizi fırsata dönüştürdüğü araştırma bulguları arasındadır. Ancak, katılımcı görüşlerinde kendi kendine öğrenme sorumluluğunu üstlenemeyen öğrencilerin uzaktan eğitime katılımı ile ilgili sorunlara da değinilmektedir. Bu nedenle öğrencilerin yalnız bırakılmamaları, uzaktan eğitim ile ilgili uygulamalarda, öğrenme ortamlarının öğrencilerin öğrenme stillerine uygun olarak düzenlenmesi ihtiyaçları belirlemektedir.

3. Araştırma bulgularında öğrencilerin derse aktif katılımlarında veli desteğine ihtiyaç duyulduğu ve veli kontrolündeki öğrencilerin katılımının daha düzenli ve yoğun olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır Velilerin desteği her eğitim düzeyi için kaçınılmaz olmakla birlikte velilerin uzaktan eğitim konusunda bilinçlendirici eğitim almaları önem kazanmaktadır.
4. Okul yöneticileri ile yapılan görüşmelerde siber zorbalık konusunda çok ciddi sorunlar yaşanmadığı belirtilmekle birlikte konu ile ilgili olarak veli ve öğretmenlerin bilgilendirilmeleri ve öğrencilerin dijital öğrenme ortamlarını bilinçlendirilmeleri konusunda eğitimlerin düzenlenmesi önerilir.
5. Araştırmaya katılan okul yöneticileri, uzaktan eğitimin geleceği ile ilgili düşüncelerinde uzaktan eğitimin, eğitimin bir parçası olarak devam edeceğini belirtmişlerdir. Bu doğrultuda eğitim politikası düzenleyicilerine hibrit eğitim uygulamaları konusunda geleceğe yönelik planlamalar yapmaları önerilir.
6. Katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde akademik başarı konusundaki olumsuz değerlendirilmeleri ve ölçme değerlendirmenin doğru yapılamaması konusundaki eleştirilerinden hareketle, uzaktan eğitimde etkili bir ölçme değerlendirme yapılması ve dijital içerik oluşturma konusunda eğitimlerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimler kapsamına alınması önerilir. Bakanlık tarafından uzaktan eğitimde kullanılmak üzere dijital içerikler arttırılmalıdır. Ayrıca uzaktan eğitim sürecinde devamsızlık, ölçme değerlendirme, derslere ve toplantılara katılım kriterlerini içeren bir yönergenin geliştirilmesi de ulusal düzeyde standartların takibini kolaylaştırabilecektir.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Etik Kurul Kararı

Bu araştırma için Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan (Karar tarihi: 07/06/2021; Karar sayısı: 07) etik izin alınmıştır.

Kaynakça/References

- Ağaoğlu, A. (2020). *Uzaktan eğitimde oyunlaştırma uygulamalarının üniversite öğrencilerinin İngilizce derslerindeki akademik başarı ve motivasyonlarına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Akpolat, T. (2021). Ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin metaforik algılarının incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 54(2), 497-527. <https://doi.org/10.30964/auebfd.822101>
- Aksoy, H. H. ve Aksoy, N. (2003). Okullarda krize müdahale planlaması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36(1-2), 38-49.
- Aksu, A. (2009). Kriz yönetimi ve vizyoner liderlik. *Journal of Yaşar University*, 4(15), 2435-2450.
- Altun, E. (2020). *Eğitmenlerin uzaktan eğitime yönelik pedagojik yeterliliklerinin uzaktan eğitim ders videoları ile incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Anderson, B., & Simpson, M. (2012). History and heritage in open, flexible, and distance education. *Journal of Open, Flexible and Distance Learning*, 16(2), 1-10.
- Ateş, A., & Altun, E. (2008). Bilgisayar öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 125-145.
- Balci, A. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem teknik ve ilkeler* (12. Baskı). Pegem Akademi.
- Bilgiç, H. G., & Tüzün, H. (2015). Yükseköğretim kurumları web tabanlı uzaktan eğitim programlarında yaşanan sorunlar. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 26-50.
- Boz, A. (2019). *Öğretmen adaylarının teknoloji kabullenme ve kullanımı bağlamında uzaktan eğitim algılarını incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (covid-19) pandemisi sırasında ilköğretim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik imge ve algıları: Bir metafor analizi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 1-23.
- Can, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison K. (2021). *Eğitimde araştırma yöntemleri* (Çev. Dinç, E. ve Kiroğlu, K.). Pegem Akademi.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (Çev. Bütün, M. ve Demir, S. B.). Siyasal Kitabevi.
- Demirtaş, H. (2000). Kriz yönetimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 23(6), 353-373.
- Dinçer, S. (2006). *Bilgisayar destekli eğitim ve uzaktan eğitime genel bir bakış*. <https://www.researchgate.net/publication/298192658>
- Döş, İ. & Cömert, M. (2012). İlköğretim okullarında kriz yönetimi hakkında okul müdürlerinin görüşleri. *Mustafa Kemal University Journal of Social Sciences Institute*, 9(20), 329-346.
- Ekici, G. (2003). Uzaktan eğitim ortamlarının seçiminde öğrencilerin öğrenme stillerinin önemi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 48-55.
- Ekiz, D. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (4. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Erkut, E. (2020). Covid-19 sonrası yükseköğretim. *Journal of Higher Education (Turkey)*, 10(2), 125-133. <https://doi.org/10.2399/yod.20.002>.
- Gliner, J. A., Morgan, G. A., & Leech, N. L. (2015). *Uygulamada araştırma yöntemleri* (Çev. Turan, S.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kahraman, M. E. (2020). Covid-19 salgınının uygulamalı derslere etkisi ve bu derslerin uzaktan eğitim ile yürütülmesi: temel tasarım dersi örneği. *Medeniyet Sanat - İMÜ Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 6(1), 44-56.

- Karademir, E., Sarıkahya, E., & Altunsoy, K. (2017). Fen bilimleri öğretmenlerinin beceri kavramına yönelik algıları: bir olgubilim çalışması. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 53-71.
- Karakuş, N., Ucuzsatar, N., Karacaoğlu, M. Ö., Esendemir, N., & Bayraktar, D. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 19, 220-241. <https://doi.org/10.29000/rumelide.752297>.
- Karaman, Ş. (2014). Okul kriz yönetimi. *Okul Psikolojik Danışmanı e-Bülteni*, 3, 25-27.
- Kırmızıgül, H. G. (2020). Covid-19 salgını ve beraberinde getirdiği eğitim süreci. *Eurasian Journal of Researches in Social and Economics*, 7(5), 283-289.
- Koçbeker, B. N. (2020). Pandemide öğrenci olmak. İçinde M. Arlı (Yayın Yönetmeni), *International Congress of Research and Practice in Education Full Text Book* (ss.119-125). Çizgi Kitabevi.
- Korkmaz, Ö., Erer, E., & Erer D. (2022). Internet access and its role on educational inequality during the COVID-19 pandemic. *Telecommunications Policy*, 46(5), 102353. <https://doi.org/10.1016/j.telpol.2022.102353>
- Külekçi Akyavuz, E., & Çakın, M. (2020). Covid-19 salgınının eğitime etkisi konusunda eğitim yöneticilerinin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(4), 723-737. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.44140>.
- Maya, İ. (2014). Kamu ilkokullarında yöneticilerin sergiledikleri kriz yönetimi beceri düzeylerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 23(12), 209-235.
- Moore, M. G., & Kearsley, G. (2012). Distance education: A systems view of online learning. (3rd ed.). Belmont, CA: Wadsworth. https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=dU8KAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR4&dq=history+distance+education&ots=D31i01lrhw&sig=Orram4-phlSsTntGpH27148L208&redir_esc=y#v=onepage&q=history%20distance%20education&f=false.
- Ocak, Y. (2006). *Ortaöğretim okullarında kriz yönetimi (Edirne ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi.
- Onat Kocabıyık, O. (2016). Olgubilim ve gömülü kuram: bazı özellikler açısından karşılaştırma. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 55-66.
- Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve Türkiye’de uzaktan eğitimin güncel durumu. *The Journal of International Education Science*, 2(5), 376-394. <https://doi.org/10.16991/INESJOURNAL.174>.
- Özer, M., & Eren Suna, H. (2020). Covid-19 salgını ve eğitim. İçinde M. Şeker, A. Özer, C. Korkut (Ed.) *Küresel salgının anatomisi insan ve toplumun geleceği* (s. 171-192). Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Yayını.
- Sadeghi M. (2019) A shift from classroom to distance learning: Advantages and limitations. *International Journal of Research in English Education*, 4 (1) 80-88.
- Sarı, E., & Sarı, K. (2020). Kriz zamanlarında eğitim yönetimi: Covid-19 örneği. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi Kuram ve Uygulama*, 3(2), 49-63.
- Tekdal, M. (2014). *İnternet tabanlı uzaktan eğitimin etkililiği: bir meta-analiz çalışması*. <https://www.researchgate.net/publication/237803864>
- Toker Gökçe, A. (2008). Küreselleşme sürecinde uzaktan eğitim. *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 1-12.
- Van de Werfhorst, H., Kessenich, E., & Geven, S. (2020). *The digital divide in online education. Inequality in digital preparedness of students and schools before the start of the COVID-19 pandemic*. <https://osf.io/preprints/socarxiv/58d6p>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

İletişim/Correspondence

Eğitim Yönetimi Bilim Uzmanı Aslı YEŞİL
aslimirzakayra@gmail.com

Prof. Dr. Ayşe BALCI KARABOĞA
aysebalci@gmail.com